

10. 6. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Pokuta za neuskutečněný styk u starších dětí

Ústavní soud vydal dne 19. 4. 2016 pod sp. zn. II. ÚS 3489/15 nález, kterým se zásadním a velmi racionálním způsobem vyjádřil k problematice ukládání pokut matkám za nerealizované styky v případech, kdy děti dosáhnou věkové hranice, u níž zákon počítá s tím, že je jejich názoru potřeba věnovat patřičnou pozornost.

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ
JAN STA
KOSTKA

Podstatou ústavní stížnosti bylo tvrzení stěžovatelky, že v důsledku postupu krajského soudu, (který svým rozhodnutím změnil usnesení soudu prvního stupně a uložil stěžovatelce za 3 neuskutečněné styky o víkendech pokutu ve výši 25 000 Kč), došlo k porušení jejích práv, zaručených v článku 10 odst. 2 a v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Otec Okresnímu soudu Praha - západ navrhoval uložení pokuty stěžovatelce v maximální možné výši 50 000 Kč, přičemž tento návrh odůvodnil tím, že mu stěžovatelka brání ve styku, když nezletilé syny (roč. 2003 a roč. 2004) na tento styk nedostatečně připravuje, neboť nezletilí styk s otcem odmítají a přestávají jej uznávat. I s ohledem na zprávy opatrovníka nez., ze kterých bylo zjištěno, že: *„ačkoliv nezletilí nebyli v těchto termínech u otce, není za to odpovědná stěžovatelka, protože jejich vzájemnému kontaktu nebrání. Otec neumí nezletilé zaujmout, nevymýšlí jim odpovídající program a sami nezletilí jej odmítají. Otec měl možnost ve dvou případech nezletilé převzít, avšak po rozhovoru s nimi si je nepřevzal“*, soud prvního stupně návrh otce zamítl.

V odvolání proti uvedenému usnesení okresního soudu otec tvrdil, že stěžovatelka u nezletilých dětí *„rozvíjí syndrom zavrženého rodiče, když nezletilé na styky nepřipravuje. Pouhé sbalení tašky s věcmi nestačí (stěžovatelka) musí na nezletilé působit tak, aby tito byli ochotni se s otcem stýkat“*.

Krajský soud provedl s nezletilými pohovor, z něhož vyplynulo, že: *„na oba nezletilé bylo působeno v tom smyslu, zda by byli ochotni udělat tzv. tlustou čáru za vším, co se stalo a dát otcí ještě šanci strávit s ním např. víkend, že by mu měli odpustit, pokud se jim nelíbilo jeho chování, pokud jim otec snad podle jejich názoru nějakým způsobem ublížil. Resp. bylo jim vysvětleno, že potřebují oba rodiče“*.

Na základě zjištěného skutkového stavu krajský soud dospěl k závěru, že stěžovatelka svoji povinnost nezletilé děti ke styku s otcem připravit dostatečně neplní. Krajský soud dovedl, že: *„nestačí, pokud stěžovatelka styk umožní a nezletilým připraví ke styku zavazadlo s osobními věcmi, případně jim řekne, že by se s otcem měli stýkat. Stěžovatelka při tomto postoji nezletilých k otci musí na nezletilé působit intenzivně, musí jim přiměřeně jejich rozumovým schopnostem vysvětlit roli otce v jejich“*

životě, a pokud sama toto nedokáže, zařídit pro nezletilé například psychoterapii, apod.“ Podle názoru krajského soudu by stěžovatelka samozřejmě „neměla nezletilé ke styku s otcem nutit násilně, ale musí jim trvale vysvětlovat, že otec je má rád, že se chce také o ně starat a musí být při tomto působení důraznější. To stěžovatelka evidentně nedělá a veškerá rozhodnutí v tomto směru nechává na nezletilých, což rozhodně není v zájmu jejich zdárného mravního vývoje“. Současně ovšem krajský soud konstatoval, že: „je to i otec, který celou situaci nezvládá. I on veškeré rozhodování v tak závažné věci jako je jeho styk s nezletilými dětmi ponechal jenom na nich“.

Ústavní soud v rámci vlastního hodnocení poukázal na fakt, že znění ust. § 502 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních předpokládá, že soud nařídí výkon rozhodnutí uložením pokuty proti tomu, kdo „neplní **dobrovolně** soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči o nezletilé dítě, případně o úpravě styku s ním anebo rozhodnutí o navrácení dítěte“.

Účel tohoto prostředku tedy nespočívá v sankcionování povinného za dobrovolné nesplnění povinnosti a uloženou pokutu tedy nelze vnímat primárně jako sankci za porušení práva, nýbrž jako prostředek k donucení povinného, aby respektoval právní poměry založené vykonávaným titulem. **Pokud tedy ze zjištěných okolností vyplývá, že povinný nemůže plnit povinnost stanovenou soudem, a to i přes zjevnou a odpovídající snahu, nelze považovat podmínky stanovené zákonem pro uložení pokuty za naplněné.**

Za svůj primární úkol Ústavní soud v rámci přezkumu rozhodnutí obecných soudů, týkajících se problematiky úpravy výchovných poměrů k nezletilým dětem, tedy včetně rozhodnutí vedoucích k vynucení povinností dodržovat dříve přijatou úpravu výchovných poměrů, považuje posouzení, zda řízení před soudy bylo konáno a přijatá opatření činěna **v nejlepším zájmu dítěte**.

Za tímto účelem Ústavní soud ve své judikatuře vymezil **ústavněprávní kritéria**, jejichž naplnění obecnými soudy vždy zkoumá. Jedná se o:

- 1) existenci pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřením do péče usilující osobou,
- 2) míru zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřením do péče té které osobě,
- 3) schopnost osoby usilující o svěřením dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby a
- 4) přání dítěte.

Ohledně posledně jmenovaného kritéria pak Ústavní soud konstatoval, že: „za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, je nutné jeho přání považovat za **zásadní vodítko** (přední hledisko) při hledání jeho nejlepšího zájmu“. Současně však ÚS zdůraznil, že: „není možné, aby obecné soudy postoj nezletilého dítěte bez dalšího převzaly a aby své rozhodnutí založily toliko na jeho přání, nikoliv na pečlivém a komplexním posuzování jeho zájmu. (Srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2493/14 ze dne 16. 6. 2015). Jak ÚS konstatoval v nálezu sp. zn. II. ÚS 2919/14 ze dne 20. 1. 2015 „z formulace, že nejlepší zájem dítěte musí být zásadním vodítkem totiž zároveň vyplývá, že nejde o hledisko jediné, které soudy musí zvažovat. Nejlepší zájem dítěte může být v konfliktu s oprávněnými zájmy ostatních osob. Nejlepší zájem dítěte je tedy možno, ba dokonce nutno, vyvažovat ostatními oprávněnými zájmy. Z jeho označení jako „přední hledisko“ však vyplývá, že nejlepší zájem dítěte má při vyvažování vysokou prioritu. Jinými slovy, v případném vyvažování má nejlepší zájem dítěte vyšší váhu, než ostatní oprávněné zájmy, které je však nutno vzít v potaz. (Viz. nález sp. zn. I ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014).

Ústavní soud setrval na svém stanovisku, podle něhož nelze a priori vyloučit, že i devítileté dítě bude natolik rozumově a emocionálně vyspělé na to, aby bylo vyslechnuto přímo před soudem, přičemž

většina dětí je schopna se vyjádřit ke svému budoucímu výchovnému uspořádání již po dosažení věku 10 let (obdobně sp. zn. I. ÚS 2482/13).

Ústavní soud se neztotožnil se shora uvedeným právním závěrem krajského soudu, neboť podle jeho názoru se tento nachází v rozporu s výše vymezeným účelem uložení pokuty, která nemůže být prostředkem k vynucení povinnosti stěžovatelky, jejíž splnění není zcela v její moci (v důsledku negativního postoje samostatných nezletilých), resp., jejíž nesplnění sama vědomě nezapříčinila (nebylo nijak prokázáno, že by příčinou negativního postoje samotných nezletilých bylo chování či úmyslné ovlivňování ze strany stěžovatelky).

Jak ostatně zdůraznil Ústavní soud i v nálezu sp. zn. III. ÚS 3462/14 „*výchovné působení rodiče na dítě, a to i ve smyslu rozhodnutí soudu o výchově, nikdy nesmí překročit racionální mez a mělo by respektovat rozhodnutí dítěte tak, aby byly naplněny požadavky stanovené v čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Pokud nelze dítě i přes adekvátní působení přesvědčit, že má jít k otci, jeví se ukládání pokut jako nesmyslné a neplní zákonem předvídaný účel, tj. zajistit splnění povinnosti. V souladu s principy vyjádřenými v Úmluvě o právech dítěte je vyloučeno, aby kterýkoliv z rodičů nutil dítě ke splnění povinnosti všemi prostředky. Sankční působení soudu tak postrádá reálný objekt, tedy vůli ovlivnitelné lidské jednání, na které by mohlo reálně působit*“. Za zcela iracionální pak Ústavní soud považoval závěr krajského soudu, že stěžovatelka by za účelem změny postoje nezletilých dětí měla pro ně zařídit psychoterapii.

Rozhodnutí Ústavního soudu velmi vítám z několika důvodů. Za prvé se jím potvrzuje, že nelze v opatrovnických řízeních pomíjet stanoviska nezletilých dětí, tedy rozhodovat: „o nich bez nich“. Je naprosto běžným jevem, že rodiče dětem vštěpují, že ještě nemají vlastní „rozum“, nebo že zcela nekriticky přejímají názory druhého rodiče, aniž by se alespoň na chvíli pozastavili nad tím, že děti velmi pečlivě a intenzivně vnímají, co se kolem nich děje, včetně nonverbálního chování rodičů, které je mnohdy pouze doplňkem velmi výživného vyjadřování verbálního. Děti tedy nepotřebují dalšího poradce z řad maminek nebo tatínek, který by jim měl našeptávat, zda se s tím či oním rodičem stýkat či nikoliv, pakliže jsou svědky často až hororových scén, odehrávajících se v prostředí, které by mělo být naopak tím nejbezpečnějším útočištěm, v němž děti hledají oporu a porozumění. Pokud tedy byli nezletilí svědky situací, které v nich zanechaly nesmazatelné stopy a s nimiž se nemohou vypořádat (možná ani v dospělosti) a tatínek není schopen zajistit dětem jiný program nežli sledování sobotního fotbalu v televizi, je nasnadě, že se matka může tzv. „rozkrájet“ a přesto děti budou styk s otcem odmítat.

Dalším důvodem, proč oceňuji shora uvedené rozhodnutí Ústavního soudu je fakt, že mi dalo odpověď na otázku klientkám, které se často ptají, zda intenzivní působení na děti nad rámec únosnosti nebude mít zcela opačný efekt, tedy že pocit bezmoci z toho, že dětem nikdo nerozumí a nutí je proti jejich vyslovené vůli stýkat se s otcem, se nakonec neobráti proti klientkám samotným.

Názor krajského soudu, podle něhož by matka v případě, že sama nedokáže „intenzivně vysvětlit nezletilým roli otce v jejich životě, by měla nezletilé zavést k psychoterapeutovi“ lze skutečně považovat za nesmyslný, neboť jsou to v prvé řadě rodiče, kteří by měli, pakliže nejsou schopni se ohledně úpravy poměrů a dalších záležitostí, s rozvodem souvisejících, dohodnout a cítit vůči sobě zášť, kterou pak ventilují směrem ke svým potomkům a očerňují se navzájem, odborníka v oblasti psychologie navštívit.

Uvedené rozhodnutí Ústavního soudu by se na druhou stranu nemělo stát vodítkem pro matky, kterak zamezit otcům styk s dětmi s poukazem na to, že děti vyjádřily svůj vlastní názor.

Rodiče velmi často zapomínají na jednu podstatnou a důležitou věc, kterou bychom jim měli my

advokáti opakovaně připomínat. A sice, že svého partnera, s nímž založili rodinu, si vybrali dobrovolně, jakkoliv se jim jejich rozhodnutí následně jeví jako osudově chybné. Exektovat povinného rodiče za nerealizované styky je fatálním selháním jich obou, pakliže skutečně nedochází k ovlivňování dětí tímto povinným rodičem a děti si byly schopny vytvořit svůj vlastní úsudek jak popsáno výše. Necht' se někdy rodiče pokusí opravdu hluboce zamyslet nad tím, zda místo snahy o určení viníka, který je nepochybně na obou stranách, nelze východisko hledat jinde, nežli prostřednictvím soudního exekutora, který jim zpřetrhané či velmi narušené rodinné vazby obnovit nepomůže.

JUDr. Kateřina Preiningerová,
advokátka

[Advokátní kancelář Jansta, Kostka spol. s r.o.](#)

Těšnov 1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 875 402-9

Fax: +420 221 875 401

e-mail: kancelar@jansta-kostka.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)